

Retningslinjer for den automatiske innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge

Vedtatt 16. desember 2020

1. Formål

Formålet med den automatiske innkjøpsordningen for ny norsk skjønnlitteratur for barn og unge er at det blir skapt, utgitt, spredt og lest ny norsk skjønnlitteratur. Kulturrådet stiller et minstekrav til utgivelsenes kvalitet og innkjøpene skal samlet sett bidra til stor bredde i norsk litteratur.

2. Vedtaksmyndighet og høring

Kulturrådet har den endelige vedtaksmyndighet for innkjøpsordningenes utforming, men forfatter- og utgiverorganisasjonene skal høres før vesentlige endringer i retningslinjer og/eller betalingsmodeller blir vedtatt.

3. Forutsetninger for og konsekvenser av påmelding

Norske forlag og utgivere kan melde på bøker til ordningen. Det forutsettes at det er inngått avtale med forfatter og eventuelt andre opphavspersoner for verket som meldes på ordningen.

At denne innkjøpsordningen er automatisk innebærer at de påmeldte titlene sendes bibliotekene på utgivelsesdato, slik at bibliotekene kan tilby sine lånere bøkene så raskt som mulig. Kulturrådet forhåndsutbetaler i tillegg forlagsandelen og forfatterhonoraret før bøkene er vurdert for innkjøp.

Når en tittel er påmeldt ordningen, er utgiver ansvarlig for videreformidlingen av forfatterhonoraret, som forfatteren beholder uavhengig av innkjøp.

Det er viktig å være oppmerksom på at påmelding til ordningen utgjør en økonomisk risiko for utgiver. I de tilfellene en påmeldt bok ikke godkjennes etter punkt 7, vil hele det forhåndsutbetalte beløpet kreves tilbakebetalt av Kulturrådet uten at papireksemplarene som er levert og/eller sendt til bibliotekene blir retunert utgiver. Dersom boka ikke blir kjøpt inn, skal utgiver betale tilbake hele beløpet, både utgiverens og forfatterens andel.

4. Definisjoner

a) «Skjønnlitteratur»

- Med «skjønnlitteratur» menes i utgangspunktet utgivelser innenfor sjangrene roman, novelle, kortprosa, lyrikk, dramatikk og bildebok. I denne ordningen er det barn og unge som er primær målgruppe for den litteraturen som kjøpes inn.
- Dramatikk i bunden form anses som lyrikk.
- En utgivelse skal fremstå som et helhetlig skjønnlitterært verk. Dette gjelder også bildebøker og andre utgivelser med betydelige visuelle innslag, samt antologier.
- Utgivelser som har et overveiende faktabasert eller faglig innhold regnes som «skjønnlitteratur», dersom de har et tilstrekkelig dikterisk preg.

b) «Ny»

- Med «ny» menes bøker som kommer ut som originalverk i samme år som søknadsåret. Som originalverk inkluderes bøker oversatt fra samisk til norsk av forfattere bosatt i Norge, men der det første originalverket på samisk ikke er mer enn tre år gammelt på søknadstidspunktet.
- For dikt- og novellesamlinger kan under halvparten av innholdet være trykket tidligere, men utgivelsen skal fremstå som et helhetlig nytt verk.
- Gjendiktninger av lyrikk til norsk anses som originalverk.
- Posthume utgivelser som ellers innfrir kravene, godkjennes som nye inntil fem år etter forfatterens død.

c) «E-bok»

- Med «e-bok» forstås her tekster digitalisert for lesing på en elektronisk plattform og som tilsvarende den versjonen som er trykket på papir.

d) «Norsk»

- Med «norsk» menes i denne sammenhengen utgivelser skrevet på bokmål, nynorsk eller dialekt.
- Norskkravet anses innfridd for bøker oversatt til norsk fra samisk, samt fra andre språk i de tilfeller den norske utgaven er originalutgivelsen.

5. Énbokregelen

En forfatter kan i utgangspunktet kun ha påmeldt/søknad om innkjøp av én bok for voksne og én bok for barn og unge til innkjøpsordningene for skjønnlitteratur hvert kalenderår. Énbokregelen gjelder for de skjønnlitterære ordningene under ett, selektive og automatiske. Søknad om eventuell dispensasjon fra denne regelen sendes av forlagene i forkant av den første utgivelsen. Søknaden må begrunnes.

6. Krav til påmeldingen

En påmelding består av søknadsskjema og trykt bok. Søknadsskjemaet er hoveddokumentet, og må sendes inn før boka kommer ut og innenfor oppgitte frister for at boka skal bli godkjent for behandling. Bøker som gis ut før årets første påmeldingsfrist skal meldes på til årets første frist. For alle påmeldinger skal trykt bok sendes direkte til det aktuelle vurderingsutvalgets medlemmer

umiddelbart etter at den foreligger. For påmeldinger som gjelder gjendiktninger, må i tillegg originalverket og ett eksemplar av trykt bok sendes inn til Kulturrådets administrasjon.

Dersom forfatter og utgiver er samme person, må et vedlegg som dokumenterer at utgivelsen har gjennomgått en uavhengig redaksjonell kvalitetskontroll følge søknaden. Dokumentasjonen skal bestå av en kort uttalelse fra en uavhengig konsulent/redaktør som skal ha gått gjennom manuskriptet før utgivelse.

Ved tvil om sjanger eller primærmålgruppe skal utgiveren registrere utgivelsen i den sjangeren og sende den trykte boka til det utvalget den mener er mest relevant. Tvilstilfeller skal merkes i søknadsskjemaet.

Kulturrådet kan bestemme at en søker for en periode ikke får melde på utgivelser dersom vilkårene for tidligere påmeldinger ikke er innfridd, som for eksempel dersom et tilbakebetalingskrav, som nevnt under punkt 8, ikke blir innfridd til oppgitt frist.

Det forutsettes at boka gis ut innenfor den perioden det søkes om innkjøp. Dersom utgivelsen blir forsinket må forlaget trekke påmeldingen for deretter å melde boka på på nytt i en senere påmeldingsrunde.

Oversikt over antall papirbøker og e-bøker som skal leveres finnes på Kulturrådets nettsider om ordningen. Alle titler, med unntak av bildebøker, meldes på og kjøpes inn som både trykt bok og e-bok. Dersom e-bok ikke kan leveres, skal det søkes om dispensasjon i forkant av påmelding til ordningen. Søknaden må begrunnes.

Forlagene skal levere trykte bøker og e-bøker på utgivelsesdato til Kulturrådets distributør, som sørger for videre utsending til bibliotekene. Leveransen skal være fra utgivelsens førsteopplag. Beskrivelse av leveranse av trykte bøker og e-bøker finnes på Kulturrådets nettsider om ordningen. Samtidig som bøkene leveres til distributøren, skal faktura sendes Kulturrådet. Forfallsdato skal være 30 dager etter leveransen av bøker, og det skal fremkomme tydelig hvilken ordening og påmeldingsrunde boka er påmeldt. Dersom bøker og faktura ikke er levert senest 14 dager etter utgivelsesdato, anses påmeldingen som annullert. For bøker som kommer ut i perioder hvor påmeldingsfristen faller etter utgivelsestidspunkt, skal bøkene leveres distributør og oversendes vurderingsutvalg etter nærmere avtale med Kulturrådet.

7. Vurderingsprosessen

Påmeldte titler som innfrir de formelle kravene, blir behandlet av vurderingsutvalget for skjønnlitteratur for barn og unge.

Utvalgene skal blant annet legge vekt på om de påmeldte utgivelsene

- fremstår som helhetlige litterære verk
- innehar tilstrekkelige kunstneriske, språklige og håndverksmessige kvaliteter
- har vært underlagt et nødvendig redaksjonelt arbeid
- er i dialog med de målgruppene de ønsker å kommunisere med

Vurderingsutvalgene er delegert vedtaksmyndighet fra Kulturrådet. Lister over behandlede bøker skal legges fram for Norsk kulturråd til orientering.

Vurderingsutvalget kan flytte tittelen til vurdering i et annet utvalg dersom utgivelsen vurderes å høre til en annen innkjøpsordning. I slike tilfeller vil utgiver bli kontaktet før tittelen flyttes.

Utvalgene kan innhente faglige konsulentuttalelser, for eksempel i forbindelse med vurderingen av utgivelser oversatt fra samisk. Ved gjendiktninger vil administrasjonen innhente konsulentuttalelse om den språklige gjengivelsen av diktene til norsk, og konsulentuttalelsen vil forelegges vurderingsutvalget.

Vurderingsutvalget oppnevnes av Norsk kulturråd for to år av gangen og med mulighet for gjenoppnevning. Utvalget skal representere en bredde i litteratursyn og kunnskap om ulike sjangre og samlet besitte en kombinasjon av forfatter-, forlags- og bibliotekerfaring og/eller bakgrunn fra academia relevant for vurderingsutvalget. Vurderingsutvalget for skjønnlitteratur for barn- og unge skal ha minst to medlemmer med kompetanse på visuell litteratur. Minst en av disse bør selv være illustratør med god kjennskap til bildeboka. Utvalget skal samlet sett ha god kjennskap til hele spekteret i målgruppen barn og unge, samt blikk og gehør for nyskaping og endringer i det barnelitterære feltet.

Ved tvil om kvaliteten og uenighet om hvorvidt boka skal kjøpes inn, hentes to faste ekstralæsere inn. Disse leser de aktuelle bøkene og deltar i vurderingsutvalgets diskusjon nummer to om innkjøp, hvor så beslutning fattes.

Relevante organisasjoner og foreninger på litteraturområdet vil bli bedt om å komme med innspill og forslag til utvalgsmedlemmer i forbindelse med oppnevningen av vurderingsutvalgene.

8. Betaling

Kulturrådet betaler ett beløp direkte til forlaget for hele innkjøpet. Beløpet skal fordeles mellom forlag og forfatter på bakgrunn av sjangerspesifikke betalingstabeller. Beløpene som oppgis i betalingsmodellen kan justeres årlig, og vil være avhengig av Stortingets budsjettbehandling for hvert år.

I tillegg vil det bli foretatt avkortninger i forlagsutbetalingene dersom det ser ut til å bli et overforbruk på ordningen. På bakgrunn av det aktuelle års fordelingsbudsjett og tidligere års innkjøpsprosent, gjøres det for hvert kalenderår en beregning av hvor mange titler som kan kjøpes inn. Dersom antall påmeldinger eller innkjøpsprosenten i løpet av året viser seg å være sterkt stigende, inviteres Forleggerforeningen til et eller flere møter i Kulturrådet for å komme med innspill til en mulig kortsiktig avkortning. Dersom økning i antall påmeldinger fortsetter, innføres samme innretning på avkortningen som i den automatiske skjønnlitterære ordningen for voksne fra 1. januar påfølgende år.

Ved påmelding av boka til innkjøpsordningen, skal innkjøpsordningens bestemmelser om beregning og utbetaling av honorar (forfatterroyalty) gjelde. Forlaget skal senest 14 dager etter utbetaling fra Kulturrådet utbetale forfatterroyalty i henhold til betalingstabellen. Dersom Kulturrådet kjøper inn en bok i en annen sjanger eller for en annen målgruppe enn den er påmeldt i, vil forlaget

få direkte beskjed om hvordan eventuell utligning av utestående beløp fra enten Kulturrådet eller fra forlaget skal gjøres.

Utgivelser påmeldt denne ordningen blir forhåndsbetalt med hele beløpet til forlaget før vurdering av innkjøp er foretatt. Dersom boka ikke blir kjøpt inn, skal forlaget betale tilbake hele beløpet, både utgiverens og forfatterens andel. Forfatterens krav på royalty berøres ikke av et eventuelt krav om tilbakebetaling, slik at utgiver overtar ansvaret for betaling av forfatterens andel. Papirbøkene vil ikke bli returnert. Forlaget løper dermed en risiko for krav om tilbakebetaling av hele beløpet, selv om papirbøkene allerede er distribuert og forfatter har fått utbetalt royalty.

9. Tilgjengeliggjøring i bibliotekene

Bøkene som kjøpes inn tilgjengeliggjøres gjennom Kulturrådets distributør direkte til norske bibliotek for utlån i Norge. Bøkene leveres både som trykte bøker og e-bøker. Bildebøker leveres kun som trykte bøker. Bibliotekene skal ivareta og gi tilgang til de innkjøpte bøkene i minst fem år. Utgivelsesåret regnes som første år. Kulturrådet inngår avtaler med distributører for trykte bøker og e-bøker, der blant annet digital sikkerhet tillegges stor vekt.

Bibliotekene beholder utsendte papirbøker uavhengig av om boken blir vurdert som god nok for innkjøp. Bøker som ikke er vurdert som gode nok for innkjøp er unntatt bibliotekenes oppbevaringsplikt. Dersom en påmeldt bok får avslag, vil tilgangen til e-boken stenges når igangsatte utlån er utgått.

10. Aksept

Ved søknad erkjenner og aksepterer søker de vilkår og betingelser som fremgår av søknadsskjemaet og retningslinjene for innkjøpsordningen.